Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS www. lpkts.lt

Trisdešimtieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d. 2018 m. gegužės 25 d. Nr. 20 (1282)

Paminėtos Valkų mūšio metinės

Gegužės 20-ąją Šakių rajone paminėta ne tik Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės diena, bet ir Valkų mūšio metinės.

Valkų mūšis, įvykęs keturiomis dienomis anksčiau nei Kalniškės mūšis Dzūkijoje, – tai pirmas ir vienas didžiausių Zanavykijos partizanų susirėmimas su sovietine kariuomene, pareikalavęs daugybės aukų. Valkų kalvose veikę partizanai buvo rimtai pasiruošę, nes 1945 metų balandžio mėnesį vadovavimą čia veikiantiems partizanams perėmė Jurgis Valtys-Lokys, Lietuvos kariuomenės kapitonas. Jo nurodymu stovykla paruošta žiedinei gynybai: iškasti apkasai, įrengtos papildomos žeminės, kuriose galėjo gyventi iki 200 kovotojų. J. Valtys įvedė karinę bausmę partizanų būriuose, užmezgė ryšį su partizanų būriais, veikiančiais aplinkiniuose valsčiuose, užmezgė ryšį su Lietuvos laisvės armija ir Tauro apygardos štabu, kur gaudavo veiklos direktyvas, pagrindinę spaudą. Partizano priesaikos priėmimas tapo būtinu ir iškilmingu.

Minėjimas pradėtas aplankant J.Būtėno ir P. Jurkšaičio žūties vietas Rūdšilio miške, o jaunieji šauliai iškeliavo į pėsčiųjų žygį per kitas partizanų kovų ir žūties vietas. Valkų mūšio vietoje buvo susiburta susikaupimo valandėlei, o tų įvykių liudininkai pasidalijo prisiminimais.

Kaimo turizmo sodyboje „Poškynė“ šv. Mišias aukojo Lukšių Šv. Juozapo bažnyčios klebonas Vytautas Juozas Insoda. Po pamaldų prisiminimais dalijosi buvę tremtiniai, sveikinimo žodžius tarė atvykę svečiai. Šakių rajono savivaldybės meras Edgaras Pilypaitis, apgailestavęs, jog šiame renginyje negausiai dalyvauja rajono moksleiviai, pažadėjo dėti visas pastangas, jog ateityje būtų kitaip. LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas pasidžiaugė aktyviu LPKTS Šakių filialu ir padėkojo filialo narei Irenai Haase už puikų renginį bei palinkėjo sėkmės rugsėjį vyksiančiuose išankstiniuose LR Seimo rinkimuose Zanavykų apygardoje, kurioje ji kandidatuoja nuo TS-LKD. LPKTS valdybos pirmininkė šakietė Rasa Duobaitė-Bumbulienė apžvelgė istorines mūšio aplinkybes ir išskirtinumus bei paragino visus domėtis savo krašto istorija ir nenustoti ja didžiuotis. Į renginį atvykusi LGGRTC generalinė direktorė Teresė Birutė Burauskaitė pasidžiaugė sąmoningu jaunimu, kuris šiuolaikinėmis priemonėmis gali labai daug pasiekti ir prisiminė dėl R. Vanagaitės šmeižto kilusią atsako bangą socialiniuose tinkluose.

Lietuvos kariuomenės Krašto apsaugos savanorių 205-osios kuopos kariai pademonstravo mūšio inscenizaciją, kuriai vadovavo Elmyra Baljanaitė-Stanevičienė. Sodybos kieme vyko karinės technikos paroda, renginio dalyviai buvo vaišinami kareiviška koše. Pabaigoje klausėmės Jurgio Brūzgos koncerto.

Renginį organizavo Šakių rajono savivaldybė, LPKTS Šakių filialas ir Lietuvos šaulių sąjunga.

„Tremtinio“ inf.

LPKTS pirmininkas Gvidas Rutkauskas, Šakių filialo narė Irena Haase ir valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Šarkiškėse pagerbti Laisvės kovotojai

Gegužės 13 dieną Klaipėdos rajono Veiviržėnų seniūnijos Šarkiškių miškelyje, prie šv. Mergelės Marijos su kūdikiu skulptūros, jau penktą kartą vyko renginys „Atmink tą laiką“, skirtas Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienai bei partizanų vado Adolfo Ramanausko-Vanago 100-osioms gimimo metinėms. Renginį organizavo Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos narys Česlovas Tarvydas, Šilutės dekanato dekanas, Švėkšnos klebonas Saulius Katkus, Gargždų dekanato dekanas kanauninkas Jonas Paulauskas. Renginį vedė Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos narė Rasa Petrauskienė ir Verutė Nekrevičiūtė.

Šventas Mišias aukojo Telšių vyskupijos prelatas Juozas Šiurys, Šilutės dekanato dekanas, Švėkšnos klebonas Saulius Katkus, Gargždų dekanato dekanas kanauninkas Jonas Paulauskas, Gargždų dekanato kunigas Donatas Žukauskas. Giedojo buvusių politinių kalinių ir tremtinių choras „Atminties aidai“, vadovė Regina Česnauskienė.

Susirinkusiuosius sveikino Klaipėdos rajono mero pavaduotoja Violeta Riaukienė, LPKTS tarybos pirmininkė Vincė Vaidevutė Margevičienė, Seimo narys Laurynas Kasčiūnas. Jie kalbėjo apie partizanų kovos ir aukos svarbą bei prasmę. Partizanų vado Adolfo Ramanausko-Vanago dukters Auksutės Ramanauskaitės-Skokauskienės sveikinimo kalboje, kurią perskaitė Verutė Nekrevičiūtė, dėkojama „už laisvės kovų atminties saugojimą, prisiminimą ir pagerbimą tų mūsų tautos sūnų ir dukterų, kurie, užėjus antrajai sovietinei okupacijai, nesitaikstė su tėvynės pavergimu ir išėjo ginti jos laisvės ir nepriklausomybės“.

Apie savo tėčio, Žemaičių apygardos vado Vlado Montvydo likimą pasakojo Irena Montvydaitė-Giedraitienė.

Renginyje Lietuvos atsargos karininkų sąjungos Kauno apskrities skyrius Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio jubiliejiniu medaliu apdovanojo Kęstučio apygardos Geležinio Vilko būrio vadą Česlovą Čiužą-Vytautą (po mirties), kuris žuvo pasiaukodamas dėl savo kuopos. Apdovanojimą sūnėnui Viliui Bakučiui įteikė krašto apsaugos savanoris Donatas Jaunius.

Pagerbti partizanus atvyko Lietuvos šaulių sąjungos Klaipėdos apskrities vakarų (jūros) šaulių 3-ioji rinktinė, Lietuvos krašto apsaugos, Žemaičių apygardos, Gargždų 302-oji lengvoji pėstininkų kuopa. Taip pat LPKTS Klaipėdos apskrities koordinatorius Jurgis Endziulaitis, Šilalės, Šilutės ir Klaipėdos rajono filialų atstovai.

Lietuvos krašto apsaugos kariai iššovė salves už laisvą Lietuvą, už partizanus ir partizanų vadą Adolfą Ramanauską-Vanagą, už kariuomenę ir visuomenę. Renginio dalyviams skambėjo Lietuvos kariuomenės Karinių jūrų pajėgų orkestro, vadovaujamo Prano Memėno, atliekama muzika, karininko Arūno Birbalo dainos.

Renginio organizatoriai nuoširdžiai dėkoja dvasininkams, aukojusiems, šv. Mišias, Veiviržėnų seniūnijos seniūnei Editai Sluckienei ir darbininkams, talkinusiems ruošiant aplinką, rajoniniam laikraščiui „Banga“, buvusių politinių kalinių ir tremtinių choro „Atminties aidai“ choristams ir vadovei Reginai Česnauskienei, Karinių jūrų pajėgų orkestrui ir vadovui Pranui Memėnui, Lietuvos šaulių sąjungos Klaipėdos apskrities vakarų (jūros) šaulių 3-iajai rinktinei ir vadui majorui Rolandui Lukšai, Lietuvos krašto apsaugos Žemaičių apygardos Gargždų 302-ajai lengvajai pėstininkų kuopai ir vadui Linui Ambroziūnui, Povilui Grikšui už materialinę paramą, Povilui Gedmintui ir Nerijui Barbšiui už talkinimą ruošiant aikštę, Martynui Pociui už garso aparatūrą ir visiems dalyviams, kurie prisidėjo ir dalyvavo renginyje.

Gintarė SARGŪNAITĖ

Renginio dalyviai Mariaus Mockaus nuotrauka

Trėmimo operacijos „Vesna“ 70-osios metinės paminėtos Seime

1948 metų gegužės 22–23 dienomis iš Lietuvos į Krasnojarsko kraštą, Irkutsko sritį, Buriatiją ištremta daugiau kaip 40 tūkstančių Lietuvos gyventojų, iš jų beveik 12 tūkstančių vaikų. Tremtyje mirė daugiau kaip 5 tūkstančiai. 1941–1953 metais ištremta 132 tūkstančiai.

Gegužės 22-ąją LR Seimo plenarinis posėdis pradėtas masinių trėmimų „Vesna“ 70 metų sukakties paminėjimu, kuriame dalyvavo ir LPKTS filialų atstovai iš Kupiškio, Klaipėdos, Kauno ir kitų. Skaudžiais prisiminimais dalijosi Alvydas Semaška – 1948-ųjų tremtinys, šaulys, partizano, „Žemaičių legiono“ vado plk. Jono Semaškos-Liepos sūnus. Prisimindamas sunkią vaikystę A. Semaška mintimis grįžo į Sibirą, kur be grįžimo į tėviškę svajone buvo ir sotus gyvenimas: „Galvojau, kad jei kada nors būsiu turtingas, tai nusipirksiu baltos duonos, užsitepsiu storai sviesto, užsidėsiu lašinių ir užgersiu pienu.“

VDU istorijos doktorantas, Kauno miesto muziejininkas, „Misija Sibiras“ dalyvis Simonas Jazavita pažvelgė į juodąjį Lietuvos istorijos puslapį tuomečių pasaulio įvykių kontekste (pranešimą spausdiname 4 psl.).

Posėdyje dalyvavę Seimo nariai tylos minute pagerbė negrįžusiųjų atminimą.

Kaip sakė minėjimą inicijavusi LR Seimo TS-LKD frakcijos narė, Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos pirmininkė Radvilė Morkūnaitė-Mikulėnienė: „Labai svarbu nepamiršti šių datų. Masiniai trėmimai atnešė daug žalos, nes netekome šviesiausių šalies žmonių, tačiau iškentėję ir sugrįžę jie įdėjo didelį indėlį į nepriklausomybės idėjos puoselėjimą ir jų dėka valstybingumo šimtmetį minime laisvoje šalyje.“

Pasak LPKTS valdybos pirmininkės Rasos Duobaitės-Bumbulienės,

nedažnai tokie minėjimai vyksta plenarinių posėdžių pradžioje, tačiau net ir trumpa istorijos „pamoka“ gali tapti paveikesne žinute už ilgas konferencijas, kuriose dažnai dalyvauja tik tremtinių bendruomenės atstovai. O minint Seime, jie priverčia susimąstyti tuos, kurie kuria Lietuvos ateitį.

Po minėjimo LPKTS nariai konferencijų salėje pabendravo su R.Morkūnaite-Mikulėniene, kuri papasakojo apie politines aktualijas bei aptarė tremtiniams rūpimus klausimus. Po ekskursijos Seime visi išskubėjo į savo miestus dalyvauti atminimo renginiuose.

Tremtinio inf.

Posėdžiavo LPKTS valdyba ir taryba

Gegužės 19 dieną Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos buveinėje buvo surengti LPKTS valdybos ir tarybos posėdžiai. Svarbiausias jų uždavinys buvo išrinkti tarybos pirmininką ir aptarti artėjančius svarbius renginius.

Valdybos posėdis

LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas padėkojo Šilalės filialui už sklandų dainų ir poezijos šventės „Leiskit į tėvynę“ organizavimą, įdėtą triūsą.

Pirmininkas aptarė Vilkijos filialo situaciją bei filialo patalpose įrengtos tremties ir rezistencijos ekspozicijos likimą. Valdybos nariai siūlė perduoti ekspoziciją krašto muziejui, gimnazijai ar tolerancijos centrui, svarbu, kad surinkti eksponatai, liudijantys šio krašto partizanų kovas ir okupantų padarytas skriaudas, liktų šiame krašte.

Valdyba patvirtino kandidatus į LPKTS tarybos pirmininko pareigas: Vincę Vaidevutę Margevičienę, Jūratę Antulevičienę ir Donatą Jankauską.

Valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė apžvelgė gautus raštus. Nacionalinė žemės tarnyba informavo, jog sklypas po LPKTS pastatu jau suformuotas. Gauti visi sutikimai įrengti Partizanų alėją Kauno senosiose kapinėse. Iš naujo sudaroma komisija dėl paminklo Dainavos apygardos partizanams. R. Duobaitė-Bumbulienė informavo, jog kreiptasi dėl LPKTS atstovų dalyvavimo susitikime su Popiežiumi.

Valdyba tarėsi dėl kitos, po dvejų metų įvyksiančios dainų ir poezijos šventės „Leiskit į tėvynę“ vietos. Kalbėta dėl sąskrydyje „Su Lietuva širdy“ numatomų surengti tinklinio ar kitų sporto šakų varžybų – taip būtų užimtas jaunimas.

Valdyba nutarė pratęsti LPKTS pastatų draudimo sutartį.

LPKTS valdybos pirmininkės pavaduotojas Edvardas Strončikas parengė ir pristatė apskričių koordinatorių veiklos reglamentą. Jis bus tvirtinamas kitame valdybos posėdyje.

Valdybos pirmininkė iškėlė klausimą dėl komitetų veiklos, siūlė peržiūrėti kai kurių komitetų reikalingumą, nes dalis jų jokios veiklos nevykdo, veikia tik formaliai. Šis klausimas taip pat atidėtas kitam posėdžiui.

Valdyba pritarė R. Duobaitės-Bumbulienės siūlymui Patriotinių leidinių knygynėlio darbuotoją įdarbinti penkioms dienoms per savaitę.

Kitas valdybos posėdis įvyks birželio 16 dieną Šilalėje, prieš dainų ir poezijos šventę.

Tarybos posėdis

Pasibaigus LPKTS valdybos posėdžiui vyko tarybos posėdis. Posėdis tradiciškai pradėtas Lietuvos Respublikos himnu. Patvirtinus posėdžio darbotvarkę, reglamentą ir balsų skaičiavimo komisiją (Vilhelm Haase, Valerija Jokubauskienė ir Loreta Kalnikaitė), LPKTS pirmininkas Gvidas Rutkauskas pristatė kandidatus į LPKTS tarybos pirmininkus.

Jūratė Antulevičienė padėkojo už suteiktą galimybę ir manydama, kad yra vertesnių kandidatų, atsisakė dalyvauti rinkimuose. Donatas Jankauskas prisistatydamas pajuokavo, kad jau gimimo yra nuspręsta, jog jis tremtinys ir palinkėjo protingo pasirinkimo šios bendruomenės labui. Vincė Vaidevutė Margevičienė pabrėžė, kad svarbiausia, jog nebūtume užmiršti. „Apmaudu, kad televizija daugiau dėmesio skiria karališkoms vestuvėms, o ne didžiausio trėmimo „Vesna“ paminėjimui“, – sakė V.V. Margevičienė.

Pirmame rinkimų ture dviem kandidatams – D. Jankauskui ir V. V. Margevičienei – surinkus balsų po lygiai, vyko pakartotinis balsavimas. Didesne balsų persvara LPKTS tarybos pirmininke išrinkta V.V. Margevičienė. Pavaduotojais ji pasirinko Aldoną Kalesnikienę (Ukmergė) ir Arūną Barbšį (Klaipėda).

LPKTS tarybos posėdžio metu patvirtinti Procedūrų ir etikos komisijos rinkimų rezultatai. Pirmininke išrinkta Eugenija Buitvydienė, pavaduotoja Elena Vismantienė, sekretore – Ona Kuskienė.

Svarbiausius LPKTS darbus apžvelgė pirmininkas G. Rutkauskas. Jis pasidžiaugė įvykusiais filialų ataskaitiniais-rinkiminiais susirinkimais: Palangos filialas perrinko antrai kadencijai Genovaitę Vėlavičienę, Klaipėdos rajonas – trečiai kadencijai Joną Šatkų, Šilalės – ilgametę pirmininkę Teresę Ūksienę, Radviliškio – Stasę Janušonienę, Širvinų – Ireną Vasiliauskienę, Kauno filialas išsirinko naują pirmininką Vladą Sungailą.

Pirmininkui kelia nerimą filialų statistika, norėtųsi, kad sąjungos narių skaičius ne mažėtų, arba mažėtų ne taip sparčiai. Jam svarbi ir LPKTS reikšmė. „Nors sąlygos šiuo metu ne itin palankios, Lietuvoje valdo pinigai, o mums tai nėra priimtina, galbūt suvienijus kelias organizacijas į vieną stiprią, mūsų reikšmė stiprėtų“, – kalbėjo G. Rutkauskas.

Valdybos darbą nuo suvažiavimo iki dabar pristatė LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė. Šįmet nusimato daug gražių renginių, jie planuojami, ruošiami, rašomi projektai jiems realizuoti. Ji pasidžiaugė, kad pajudėjo Kaune Partizanų alėjos statybos reikalai. „Gautas finansavimas iš projekto, renkamos lėšos, gautas trumpasis numeris, kuriuo bus galima skambinti, su specialiu spaudu knygos, kurias įsigysite knygynėlyje, visi šie pinigai bus svarbi jūsų parama Partizanų alėjos statybos darbams“, – kalbėjo valdybos pirmininkė.

Darbotvarkės klausimuose buvo numatytas ir LPKTS suvažiavimo aptarimas. Pasisakiusieji – Prima Petrylienė, Povilas Jakučionis, Valerija Jokubauskienė – suvažiavimą įvertino teigiamai ir dėkojo organizatoriams, tik buvo pastebėjimų dėl filialų vėliavų. V. Jokubauskienės manymu, „turėtų pasiaiškinti tie filialai, kurie nedalyvavo suvažiavime, juk tai yra pareiga“.

Apie birželio 16 dieną Šilalėje vyksiančią dainų ir poezijos šventę „Leiskit į tėvynę“ pasakojo Loreta Kalnikaitė, LPKTS pirmininko pavaduotoja. „Esate visi laukiami. Gerą orą užsakę, bet turėkite priemonių nuo lietaus, nes šventė vyks pušyne. Medicinos punktas bus, o sunkiai paeinančius veš transportas, tik reikia pranešti, kiek tokių žmonių bus“, – sakė L. Kalnikaitė.

Diskusijose kalbėjo Edvardas Strončikas, apgailestavęs, kad apleista komitetų veikla, bet manantis, kad komitetai bus atgaivinti; Valentinas Kemėšis siūlė vėliavas užsakyti ir nusipirkti centralizuotai.

Posėdžio pabaigoje pasveikinti jubiliatai, gėlės įteiktos išrinktai tarybos pirmininkei V.V.Margevičienei.

„Tremtinio“ inf.

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama
iki kiekvieno mėnesio 28 dienos
bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje,
per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus
informacijos tel. 8 700 55 400,
internetu www.prenumeruok.lt.
Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.
Prenumeratos indeksas 0117.
Kaina: **1 mėn. – 2,45 Eur.**
3 mėn. – 7,34 Eur.

Įvykiai, komentarai

Kur baigiasi krepšinis ir kur prasideda politika

Sekminių savaitė Lietuvoje buvo ypatinga: nepaisant skandalingų politinių batalijų, susijusių su „MG Baltic“ byla, daugumos dėmesys buvo nukreiptas į kur kas svarbesnį (bent jau taip pasakytų dažnas tautietis) – ogi Eurolygos finalines kovas. Deja, viltys, kad „Žalgiris“ pateks į finalinį dvejetą nepasiteisino, žalgiriečiai pusfinalyje pralaimėjo Eurolygos čempionei Stambulo „Fenerbahce“ (Turkija) komandai, tačiau kovoje dėl trečiosios vietos į pergalę laikėsi įsikandę dantimis ir nagais: juk dvikova turėjo ir istorinį atspalvį – „Žalgirio“ priešininkai buvo Rusijos krepšininkai iš Maskvos „CASK“ (Centrinis armijos sporto klubas). Sena „draugystė“ su šiuo klubu šį kartą pasižymėjo ir politiniu atspalviu – dėl komplikuotų tarptautinių įvykių, kurių kaltininkė yra putinistinė Rusija. Žinoma, krepšininkai vieni į kitus taip nežvelgia, jie krepšinio aikštelėje mato ne politinius oponentus, bet lygiaverčius varžovus, kolegas. Kas kita mūsų krepšinio aistruoliai (įprasta juos vadinti „sirgaliais“, tačiau, pasak kalbininkų, tai yra tiesioginis vertalas iš rusų kalbos žodžio „bolelščiki“, tad šis žodis nevartotinas). Nežinau, kaip Maskvos krepšinio aistruoliai vertina „Žalgirį“, tačiau mūsų tautiečiai „Žalgirio“ kovas su CASK vertina pagal sovietmečiu susiformavusią nuostatą – tai rezistencija prieš Maskvą. Sakykite, ką norite, bet kai žalgiriečiai su Saboniu priešakyje pirmą kartą sutriuškino CASK, lietuviai šią pergalę priėmė kaip pergalę mūšyje su okupantais! Juo labiau kad tas Maskvos klubas buvo sudarytas iš geriausių Sovietų sąjungos krepšininkų, tarsi grietinėlė nugriebtų iš visų vadinamųjų sovietinių respublikų. Vyresnės kartos aistruoliai puikiai pamena, kaip į CASK buvo bandoma perimti ir A. Saboną, ir kaip mūsų krepšinio vadovai sukosi, stengdamiesi neatiduoti žalgiriečio.

Ir šiandieninis CASK išsiskiria tuo, kad jame pagrindiniai komandos žaidėjai yra surinkti ne iš Rusijos, bet iš užsienio. Be abejo, tai kainuoja nemažus pinigus, bet juk Putinui negaila pinigų, norint pademonstruoti pasauliui rusų išskirtinumą... Tad „Žalgirio“ pergalė dėl šių metų Eurolygos trečiosios vietos dar įspūdingesnė dėl akivaizdaus CASK finansinio pranašumo – Maskvos klubo biudžetas kauniečių biudžetą viršija penkis kartus!

Nors atsiras tokių, kurie sakys, kad „sporto nereikia painioti su politika“, bet ne mažiau bus ir sakančių, kad tik krepšininkams tai yra sportinė pergalė, o daugybei tautiečių – tai dar ir politinė lietuvių pergalė, kuri tokia neatrodytų, jei, tarkime, varžybose dėl trečiosios vietos būtų įveikta kokia nors kita komanda (kad ir tie patys turkai).

Beje, apie politiką: „Žalgirio“ varžybas su CASK Belgrade stebėjo ir mūsų šalies vadovė Dalia Grybauskaitė. Tai tikrai didelės pagarbos mūsų krepšininkams atvejis. Tačiau socialiniuose tinkluose teko skaityti ir neigiamų atsiliepimų, neva, politikai nori pasišildyti sportininkų šlovės spinduliuose. Na, šį kartą „nemaišykim sporto su politika“ apologetai neteisūs – Prezidentė nėra „šiaip politikas“ – ji yra visos šalies atstovas, atstovaujantis visoms be išimties politinėms jėgoms, visiems socialiniams sluoksniams ir taip toliau. Tad gal problema yra ta, kad kai kam apskritai nepatinka mūsų Prezidentė? Atsakymą nesunku rasti, kai pamatai, kad tiems „nemaišykim sporto su politika“ neužkliūna grynai politiko, atstovaujančio konkrečiai partijai, pasisakymai dėl „skolų žalgiriečiams“. Kalba eina apie premjero Sauliaus Skvernelio pareiškimą, kad reikia grąžinti skolą „Žalgirio“ krepšininkams už pergalę Eurolygoje 1999 metais, kuomet jie tapo čempionais – už pergalę buvo pažadėta 2 milijonų litų premija, tačiau dėl kilusios finansinės krizės ji taip ir liko neišmokėta (1998 metais stipri krizė supurtė Rusiją, su kuria Lietuva turėjo daug ekonominių ryšių, todėl krizė smogė ir Lietuvai, – red. past.). Akivaizdu, kad tokiu pareiškimu S. Skvernelis norėjo įgelti konservatoriams, kurių Vyriausybė 1999 metais valdė šalį. Keista, kad premjeras nepagalvojo, jog po 20 metų grąžinta „skola“ atiteks visai kitiems sportininkams, jau nekalbant apie tai, kad nesąžininga priekaištauti tuo metu su krize kovojusiai ir jokių finansinių galimybių neturėjusiai A. Kubiliaus vyriausybei. Bet „nemaišykim sporto su politika“ šalininkams tai nė motais! Kai reikia pasišildyti svetimoje šlovėje, tinka bet kokie pareiškimai, ypač jei dar ir nukreipti prieš TS-LKD.

Gintaras MARKEVIČIUS

Taikūs ir stabilūs Vakarų Balkanai – Lietuvos ir ES interesas

Gegužės 17 dieną Sofijoje, Bulgarijoje, Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė kartu su dar 27 Europos Sąjungos šalių bei Albanijos, Serbijos, Juodkalnijos, Makedonijos, Kosovo, Bosnijos ir Hercogovinos vadovais dalyvavo ES ir Vakarų Balkanų viršūnių susitikime.

Toks aukšto lygio ES ir 6 Vakarų Balkanų valstybių susitikimas surengtas pirmą kartą per 15 metų nuo Salonikų susitikimo, kuriame šioms šalims buvo suteikta ES narystės perspektyva.

Susitikime planuota priimti ES Sofijos deklaraciją, kurioje pakartojama parama šešių valstybių europinės integracijos siekiui ir nubrėžti bendradarbiavimo prioritetai.

Šalies vadovė pabrėžė, jog europietiškas, taikus ir stabilus Vakarų Balkanų regionas – tai visos ES ir Lietuvos interesas. Prieš kelis dešimtmečius karo nualintos valstybės šiandien renkasi europietiškos raidos kelią. Jų indėlis ypač svarbus atremiant saugumo iššūkius: stabdant nelegalios migracijos srautus, kovojant su terorizmu ir ekstremizmu, korupcija ir organizuotu nusikalstamumu. Sofijos deklaracijoje pabrėžiama, kad ES ir Vakarų Balkanų šalys imsis bendrų veiksmų užtikrinant sienų apsaugą, atremiant kibernetines atakas bei kitas hibridines grėsmes.

Dar viena svarbi bendradarbiavimo sritis – regiono sujungiamumo su Europos transporto ir energetikos tinklais stiprinimas. Deklaracijoje pabrėžiama, kad bus parengtas naujų jungčių projektų sąrašas ir numatyta parama jiems įgyvendinti. Taip pat siekiama integruoti Vakarų Balkanų energetikos rinką į bendrą ES rinką, prijungti šias valstybes prie ES energetikos sąjungos. Transporto srityje ketinama pasirašyti Transporto bendrijos sutartį ir parengti geležinkelių strategiją.

Taip pat bus stiprinamas bendradarbiavimas teisės viršenybės, socialinės ir ekonominės politikos, skaitmeninės darbotvarkės srityse. Deklaracijoje pabrėžiama ir gerų kaimyninių tarpusavio santykių svarba bei būtinybė rasti sutarimą dėl Kosovo klausimo.

Lietuva palaiko Vakarų Balkanų europinės integracijos siekį. Tačiau narystė ES priklausys nuo to, kaip sparčiai bus įgyvendinamos reformos, ir nuo šalių kandidačių pasiryžimo laikytis europinių vertybių bei vykdyti jas atitinkančią užsienio ir saugumo politiką.

Šiuo metu tik Juodkalnija ir Serbija yra oficialiai pradėjusios derybas dėl narystės ES. Tačiau pastaroji prisijungia tik prie kas antros ES pozicijos užsienio ir saugumo klausimais.

Lietuva taip pat prisideda prie taikos ir stabilumo užtikrinimo Vakarų Balkanų regione. Mūsų šalies kariai nuo 1998 metais dalyvauja įvairiose ESBO ir NATO misijose Albanijoje, Kosove, Makedonijoje, Bosnijoje ir Hercogovinoje.

Gegužės 18 dieną Belgrade, Serbijoje, po Bulgarijoje vykusio ES ir Vakarų Balkanų valstybių lyderių susitikimo Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė dvišalio pokalbio Belgrade susitiko su Serbijos Respublikos Prezidentu Aleksandru Vučičiumi. Susitikime aptartos Serbijos derybos dėl narystės Europos Sąjungoje, Serbijos ir NATO bendradarbiavimas, dvišaliai verslo santykiai ir Lietuvos investicijų Serbijoje apsauga.

Prezidentė pabrėžė, kad Europos Sąjunga yra atvira visoms šalims, kurios demonstruoja nepalaužiamą įsipareigojimą europinėms laisvės, taikos, demokratijos, teisės viršenybės vertybėms. Lietuva yra pasirengusi padėti Serbijai įgyvendinti narystei būtinas reformas. Tačiau šios šalies ateitis ES sudėtyje priklausys nuo jos pastangų ir politinio apsisprendimo žengti viena kryptimi su Europa.

Serbija derybas dėl narystės ES pradėjo 2014 metais. Tačiau iki šiol Serbijos ir ES užsienio politikos pozicijos sutampa tik iš dalies. Nors Serbija pripažįsta Ukrainos teritorinį vientisumą, ji neprisijungė prie ES taikomų sankcijų Rusijai, dalyvauja Rusijos rengiamose karinėse pratybose. Šaliai taip pat būtina įgyvendinti antikorupcines ir teisėsaugos reformas, stiprinti pilietinę visuomenę, žodžio ir žiniasklaidos laisvę. Tą padaryti Serbijai padeda ir Lietuva. Kartu įgyvendinami 6 „Dvynių projektai“, kuriais perduodama mūsų šalies sukaupta reformų patirtis.

Prezidentai aptarė saugumo klausimus ir NATO bei Serbijos bendradarbiavimą. Nors Serbija laikosi karinio neutralumo, ji stengiasi stiprinti ryšius su NATO, taip pat demokratines institucijas, įgyvendinti gynybos reformas. Aljanso ir Serbijos bendradarbiavimas itin svarbus ir siekiant Serbijos bei Kosovo tarpusavio susitarimo. Santykių su Kosovu normalizavimas – viena svarbiausių Serbijos narystės ES sąlygų ir turi lemiamą reikšmę viso regiono stabilumui. Serbija iki šiol nėra pripažinusi Kosovo nepriklausomybės. Tačiau Prezidentas A. Vučičius inicijavo nacionalinį dialogą dėl santykių su Kosovu, kuris turėtų padėti pasiekti svarbų abiejų šalių susitarimą.

Susitikime aptarti ir dvišaliai ekonominiai santykiai. Vien per praėjusius metus Lietuvos ir Serbijos prekyba paaugo 16 procentų. Serbijoje paklausūs lietuviški maisto, baldų, tekstilės pramonės gaminiai. Prezidentės teigimu, abipusį verslo bendradarbiavimą galėtų paskatinti ir patikimesnė užsienio investicijų apsauga Serbijoje. Šiuo metu Lietuvos įmonės Serbijoje yra investavusios daugiau nei 15 milijonų eurų.

Prezidentė pasveikino Eurolygos jaunimo čempionus

Gegužės 20 dieną (Belgradas, Serbija) Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė pasveikino Vilniaus „Lietuvos ryto“ 18-mečių krepšinio komandą iškovojus Eurolygos jaunimo čempionato auksą.

Šalies vadovė pabrėžė, kad jaunųjų krepšininkų iškovota pergalė – visos Lietuvos laimėjimas.

Pasak Prezidentės, auga stipri naujoji krepšininkų karta, kuri demonstruoja nepalaužiamą ryžtą siekti užsibrėžto tikslo, darnią komandinę dvasią ir garbingą žaidimą. Tai puikus pavyzdys visiems Lietuvos žmonėms, kaip susitelkus galima įveikti net sunkiausius iššūkius ir pasiekti trokštamą pergalę.

Šalies vadovė palinkėjo jauniesiems krepšininkams ir jų treneriams stiprybės, sėkmės ir dar daug gražių laimėjimų ateityje.

Prezidentės spaudos tarnyba

70 metų praėjus – trėmimo operacijos „Pavasaris“ atminties prasmė

1948-ųjų gegužė. Po daugiausiai žmonijos istorijoje aukų nusinešusio karo praėjo treji metai. Pasaulio dėmesį prikaustė daugybė įvykių, kuriuos sekė tuometinė okupuotos Lietuvos propaganda, sekė ir bunkeriuose kovoti iki mirties pasiryžę partizanai. Išties tuomet Vakarų pasaulis jau bandė atsigauti po karo siaubų, vyko paskutiniai organizaciniai darbai prieš Londono olimpiadą. Žydų tauta po tūkstančius, o ne šimtus metų trukusių klajonių sukūrė savo valstybę ir net buvo cituojama, kaip pavyzdys, kad tautai svarbu tikėti ir kovoti, nes visos okupacijos laikinos. Propagandinė sovietinė spauda daug kalbėjo apie šiuos įvykius, tačiau net nepaminėjo to, kas sukrėtė bene kiekvieną šeimą Lietuvoje. Propaganda buvo bejėgė, net nebandė įvardyti, kad vežami priešai, kenkėjai, „buožės“ ar dar kas nors. Tai buvo tiesiog nutylėta, nes mastas buvo toks didelis. Todėl tuo pat metu, tarkim, Šiauliuose leistoje „Raudonoje vėliavoje“ talpinamas Lietuvos ūkininkų laiškas Stalinui su pasižadėjimu dar uoliau dirbti vardan šviesaus rytojaus... Taigi, tai susiję su dar vienu įvykiu, vykusiu toli nuo Lietuvos, toli nuo geležinės uždangos, bet vis dėlto atspindinčiu tai, kas čia vyko. Džordžas Orvelas būtent tuo metu rašė savo nemarios šlovės sulaukusį kūrinį „1984-ieji“. Orvelas niekada nesilankė Lietuvoje, bet mums jo kūrinys brangesnis nei jo tautiečiams, nes mes tai išgyvenome ir galima dar ir juos įspėti būti atsargiems.

Grįžtu į tą laiką ir vartau partizanų atsišaukimus, raginančius lietuvius vengti mobilizacijos. Gegužės 30 dienos rašte minimi ir tremties nuostoliai. Jie rašo, kad okupantai bando pateisinti išvežimus, esą vežami liaudies priešai ir klausia: „Kuo buvo kalti tie žilagalviai seneliai ir lopšiuose gulintieji kūdikiai“. Tai nebylus, mirties nebijojusių priekaištas, kurio aidas ataidi ir po 70-ies metų. Partizanai, reaguodami į tremtį, ragino, kad visi suprastų „tautą ištikusią tragediją“, perspėjo, kad nė vienas negali jaustis saugus ir apsaugotas nuo komunistinio teroro, tad norint išlikti, privalu kiekvienam ištiesti pagalbos ranką. Partizanai ragino ir kitus žmones, kurie jaučia, kad gali būti ištremti, geriau pradėti slapstytis, tegul ir be ginklo rankoje.

Buvo baiminamasi, kad trėmimai nesustos, masiškai bus išvežami lietuviai, o jų vietoje gali būti atvežami kolonistai iš tolimų Sovietų sąjungos kampelių ir liūdna Michailo Suslovo ištarmė: „Lietuva bus, bet be lietuvių“ – neatrodė tik niūri distopija. Todėl savo atsišaukimuose partizanai ragino žmones remti juos materialiai ir moraliai, priešintis okupantų propagandai. Pastebėta, kad okupacinės struktūros stengėsi išnaudoti trėmimus savo propagandai, esą taikūs „tarybiniai piliečiai“ tikrai nebus tremiami, o tai laukia tik tų, kurie aktyviai remia „buržuazinius nacionalistus“. Patys partizanai primena, kad trėmimai buvo vykdyti ir 1941 metų birželį, kai jokio pasipriešinimo nebuvo, pagaliau, kaimyninėje Latvijoje pasipriešinimas vyko gerokai menkiau, tačiau taip pat ištremta tūkstančiai žmonių. Viltį įžiebė ir netrukus prasidėjusi įtampa tarp Vakarų sąjungininkių ir SSRS, greitai išvirtusi į Berlyno oro tiltą.

Kęstučio apygardos, kuriai tuomet vadovavo būsimas visų partizanų vadas Jonas Žemaitis, laikraštis „Laisvės varpas“ priminė, kad bolševikai stengiasi Jungtinėse Tautose įteisinti sau parankią genocido sąvoką, visus nusikaltimus suversdami vokiečiams. Savųjų tiesa vertinti neskubėjo. Fonas buvo parankus – net ir Šaltojo karo sąlygomis, demokratinės Vakarų šalys prisibijojo vakarykščio priešo – galingos Vokietijos atsikūrimo, tad bent iš dalies turėjo nusileisti sovietams. Suprantama, tiek bunkeriuose, tiek nuošaliose sodybose palinkę prie didelį pavojų kėlusių radijo imtuvų tautiečiai gaudė kiekvieną žodį ir tikėjosi karo. Tai, kad žmonės tikisi to, kas kiekvienam atrodo vienas tragiškiausių ir liūdniausių dalykų – karo, gerai atspindi, kokia liūdna padėtis buvo tada.

Kokios laukė sąlygos? Verta paminėti, kad mokyklą lankydavo tik praktiškai kas 7–8 tremtinių vaikas. Vaikai sudarė didžiulę populiaciją tarp ištremtųjų – siekdavo 30, o dažnai ir 40 procentų. Panašus skaičius buvo ir operacijos „Pavasaris“ metu. Tai nebuvo pirmas toks atvejis. Iškart po Antrojo pasaulinio karo į Sibirą buvo masiškai ištremti nepatikimais laikytos ištisos tautos, pavyzdžiui, Krymo totoriai. Jie buvo ištremti ištisomis populiacijomis ir vaikų skaičius buvo milžiniškas.

Trėmimai Lietuvoje buvo aiškiai apskaičiuoti – jie turėjo sulaužyti stuburą Lietuvos „viduriniajai klasei“ – tiems, kas turėjo resursų ir dvasios remti partizanus, tiems, kas labiausiai priešinosi laukiančiai kolektyvizacijai. Suprato, kad iš tų vaikų irgi užaugs tokie, su kuriais reikės ateityje kovoti.

Skaitau tada keturiolikmetės Antaninos Garmutės mintis: kai ji basa bandė pabėgti nuo tremti atvykusių – deja, ne kareivių iš tolimos užuralės, bet savų lietuvių. Kaip gavo buože per petį, kaip atgavus sąmonę, buvo prašoma pinigų ir tada kaimynas būtų paleidęs... „Gal turi aukso?“ – nuskamba klausimas. Matome čia ne vien politiką, ne vien civilizacinį konfliktą tarp Vakarų ir Rytų, o ir tai, kad tokie sunkūs ir žiaurus laikai išlaisvina tamsiausias žmogaus savybes. Matome žmones, kurie atkišdavo šautuvą vaikui prieš veidą ir tuo pat metu skubėdavo prisikrauti skilandžių. Kaip pastebi tuomet keturiolikmetė Antanina – vienas ją trėmusių turėjo mažą dukrytę, kuriai jos mama nunešdavo šilto pieno. Sąžinė jam leido tiesiog grįžti pas žmoną ir mažą dukrytę, ką tik šautuvu grasinus kaimynų mergaitei. Ką tai primena? Be abejo, primena filosofės Hanos Arendt išpopuliarintą „blogio banalumą“, primena bruožus, su kuriais žmogus privalo nuolat kovoti, kad neleistų savyje išvešėti kad ir mažam „Adolfui Eichmanui“.

Bet matome ir šviesiausią – matome nuolatines pastangas išlikti, matome norą išlaikyti savo tradicijas, net tada, kai tai labiausiai neparanku. Matome bendrumo jausmą. Daugiau kaip 5000 žmonių buvo ištremti į nedidelį Igarkos miestą, kuris buvo įkurtas netrukus po Stalino ekspedicijos po Sibirą. 1941 metais čia tremti latviai, o 1948 metais trėmimas atvedė gausybę lietuvių. Jie sudarė ketvirtį šio Sibiro miesto populiacijos. Prieš du metus dalyvavau projekte „Misija Sibiras“, tvarkėme ten likusius – apie 500 lietuvių kapų. Ir visgi mirtingumas čia buvo mažesnis nei kitur. Tai lėmė vienybės ir bendruomenės svarba. Buvimas kartu, buvimas vieningai, leido išlikti.

Ir ne tik – net dabar, pakalbėjus su vietiniais igarkiečiais, neretai juos užplūsta tam tikri sentimentai Lietuvos ir lietuvių atžvilgiu. Kad tai buvę drąsūs žmonės, laikęsi savo papročių, o tai, ką sugebėjo daryti gerai, pavyzdžiui, ūkininkauti, noriai pasidaliję ir su vietiniais. Europoje, o ir visame Vakarų pasaulyje, kurio dalimi neabejotinai esame, vis dar matome skirtingą vertinimą. Lietuvoje mėgstamo vokiečių istoriko Karlo Šliogelio žodžiais, pasaulis gerai įsidėmėjo Dachau ir Aušvico vardus, tačiau pamiršo apie Vorkutą ar Magadaną. Todėl komunizmo aukos mirė dar kartą – dabar jau žmonių atmintyje.

Neturime bijoti apie tai kalbėti, nes jei nekalbėsime, už mus kalbės kiti. Kurie nežino, o gal tiesiog, kuriems jų marškiniai arčiau kūno. Kalbės ir už tuos, kurie ten liko. Būnant Igarkoje mane labiausiai sukrėtė vienas kapas – vietoj antkapio buvo parašyta „nežinomi palaikai“. Galima į tai žiūrėti itin liūdnai ir prisiminti siaubingą stalininę komunistinę sistemą, kuri gniuždė ir niekino ir žmones, ir tautas. Bet galime ir turime pažiūrėti ir šviesiau – juk kažkas suradęs nepažįstamo žmogaus palaikus, galbūt išsekusio, nuo bado ir šalčio numirusio žmogaus palaikus, sustojo, metė savo darbus. Tas žmogus irgi buvo pavargęs, galbūt skubėjo pas sau brangius žmones. Bet jis sustojo, iškasė duobę, palaidojo nepažįstamąjį ir lietuviškai pažymėjo, kad čia guli „nežinomi palaikai“. Tikriausiai tas kilnus mūsų tautietis buvo tarp tų 40 000 žmonių, kuriuos sovietinis režimas prievarta išvijo iš tėvynės, tikėdamasis taip perlaužti jų dvasinį stuburą. Neperlaužė. Tai ir prisiminkime.

Simonas JAZAVITA

Sveikiname

Brangūs tėveliai, seneliai, proseneliai **Zenona ir Broniau ŽVIRBLIAI**,

nuoširdžiai sveikiname deimantinių vestuvių proga. Džiaugiamės, kad 60 metų einate gyvenimo keliu drauge, kad jūsų meilė iškentė Sibiro šaltį ir nepriteklių, kad susikibę už rankų įveikėte visas negandas ir likote optimistai, nepraradote gyvenimo džiaugsmo.

Mielieji, linkime jums stiprios sveikatos, lengvos kasdienybės ir toliau mus džiuginti.

Vaikai, anūkai ir proanūkiai

90-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusį Irkutsko sr. tremtinį ir politinį kalinį, LPKTS Švenčionių filialo valdybos pirmininką **Vytautą TAUTVAIŠĄ.**

Linkime, kad niekad neapleistų energija, kad ir toliau keltumėte aplinkiniams stiprią dvasią, linkime ilgų gyvenimo metų ir Dievo palaimos.

Likimo broliai ir sesės

Garbingo jubiliejaus proga sveikiname LPKTS Varėnos filialo narius:
Vytautą DUNDERĮ – 85-ojo,
Kazimierą VELŽĮ, Albiną VALAIKIENĘ – 80-ojo,
Oną JATKEVIČIENĘ, Birutę REPŠIENĘ – 75-ojo.
Linkime geros sveikatos ir Dievo palaimos.

LPKTS Varėnos filialas

Padėka

Dėkojame paaukojusiems Partizanų alėjos Kaune įgyvendinimo darbams:
Stasei Rimavičiūtei – 50 eurų,
Eleonorai Naudžiūnienei – 20 eurų,
Eduardui Manovui – 30 eurų,
Gerimantui Kaklauskui – 20 eurų,
Mantui Mendelevičiui – 100 eurų,
Kazimierui Algirdui Pečiukoniui – 100 eurų,
Mariui Jonilai – 2 eurus.

Visus geros valios žmones kviečiame aukojamas lėšas pervesti į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos sąskaitą LT537044060008103591, AB „SEB bankas“, banko kodas 70440.

Daugiau informacijos www.partizanualeja.lt.

Dėkojame už Jūsų gerumą!

LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Svetimoje žemėje

Vandos Teresės Kontrimaitės-Matijoškienės prisiminimai

Gyvenime yra labai daug spalvų. Vanda Teresė ir Gražina Kontrimaitės sako, kad šeimai jų nepagailėta, tačiau skaudu, kai išsimokslinę, darbštūs ir gyvenimą mylėję tėveliai turėjo praeiti pragarą šioje žemėje... Jų tėvelis Boleslovas kilęs iš garbingos Žemaitijos bajorų giminės. Vandos Teresės ir Gražinos seneliai Ferdinandas ir Vincenta (Zinytė) Kontrimai gyveno Dapšiuose, Kėdainių apskrityje.

Mamos tėveliai Jonas ir Ona Ziniai gyveno Vaidotonių kaime, Kėdainių apskrityje. Augino Juozą, paveldėjusį 16 hektarų ūkį, Levutę, anksti mirusią, ir Vincentą (1916–2003), Vandos Teresės ir Gražinos Kontrimaičių mamą.

Deja, Boleslovo ir Vincentos šeimos vaikams likimas buvo paruošęs didelius išbandymus.

Kelionė

Buvo 1948 metų gegužės 22-oji, tuoj po vidurnakčio, už mūsų buto durų pasigirdo baisus bildesys. Kai mama atidarė duris, įsiveržė sovietų kareiviai. Jie liepė per pusvalandį susikrauti daiktus. Grįždama iš darbo mama buvo nupirkusi butelį pieno, puskepaliuką duonos ir gabaliuką sviesto. Nieko daugiau neturėjome. Mama net daiktų nenorėjo iš namų imti, nes buvo įsitikinusi, kad mus veža kaip žydus sušaudyti. Padėjo kareiviai, net kojinę siuvimo mašiną „Singer“ vienas įdėjo tardamas, kad ji mums labai pravers. Mama priešinosi, sakė, reikia palikti, gal ja geri žmonės pasinaudos, o mums jos juk nereikės. Aš verkiau, nesupratau, kas dedasi. Buvau septynerių metų, rudenį ruošiausi į mokyklą.

Įsodino į sunkvežimį ir nuvežė į Lentvario geležinkelio stotį. Ten jau stovėjo gyvulinių vagonų eilė. Tik kai į vieną jų įlaipino ir mus, mama atkuto, nusišypsojo ir pasakė: „Vandut, dabar žinau, kad gyvensim…“ Tame vagone buvo du grotuoti langeliai ir narai atsigulti. Viduryje vagono žiojėjo skylė, jos paskirtį supratau tik vėliau. Iki pat ryto vežė ir vežė tremtinius. Vėliau išsikalbėjus sužinojome, kad dauguma jų iš Kybartų.

Prašvitus rytui, užtrenkė duris ir iš lauko užrakino. Traukinys pajudėjo. Sunkiai puškuodamas garvežys vagonus trauks vis toliau ir toliau nuo Lentvario. Pagaliau ešelonas sustojo, liepė visiems su savo daiktais išlipti. Tai buvo tremtinių paskirstymo punktas Krasnojarsko krašte. Mus su mama pasodino į sunkvežimį, kitus vežė vežimais ar varė pėsčiomis. Vežė tolyn į taigą. Sustojome nedidelėje Skotoprogono gyvenvietėje. Už upelio stovėjo nugyventas barakas. Ten ir sukėlė mus, apie 20 šeimų iš Lietuvos. Pasijutome lyg bičių avilyje.

Dėžutė su spynele

Kitą dieną visus išrikiavo į darbus. O tvarka paprasta, rusiška: nuo trylikos ir vyresni turėjo dirbti miško ruošos darbus, jaunesni likdavo barake. Miške vieni lietuviai pjovė medžius, kiti kirto šakas, treti traukė rąstus. Duonos norma tokiomis sąlygomis buvo labai maža: vaikui ir seneliui – po 50 gramų, dirbančiajam – 100 gramų per parą. Tokio davinio neužteko net gyvybei palaikyti, tad tiems, kurie neturėjo atsivežę maisto iš Lietuvos, prasidėjo badas. Pamenu, tokie Bindokai iš Kybartų turėjo atsivežę du bidonėlius medaus. Mes, vaikai, tėveliams išėjus į darbus, juo vaišinomės, kol šeimininkai pamatė, kad bidonas jau tuščias... Tačiau mėsos gaminių, jei kas ir turėjo, su kaimynais nesidalijo. Mama mane įpareigodavo, kol ji darbe, priskinti balandų ir „čeremšos“. Tik dar viena bėda, reikėdavo duoną paskirstyti taip, kad visos iš karto nesuvalgyčiau, o liktų jos visai dienai. Tad mama susirado spynelę, susikalė dėžutę, ten įdėdavo duoną ir užrakindavo. Aš tą dėžutę nešiodavausi barake visą dieną, lyg žaislą, nes ji labai kvepėjo duona. Kai mama grįždavo iš darbo, atrakindavo dėžutę ir duodavo gabalėlį. O iš mano surinktų žolelių virdavo sriubą. Ji man, alkanam vaikui, buvo labai skani, nors verdant neturėjome ką, be žolių, į ją įdėti...

Pirmaisiais metais tremtiniams buvo uždrausta rašyti laiškus į Lietuvą ir gauti siuntinius. Tai buvo didelė bausmė tiems, kurie nepasiėmė iš namų maisto. Tarp tokių buvome ir mes. O juk turėjome giminių, pažįstamų, kaimynų, kurie mums, badaujantiems Sibire, būtų atsiuntę maisto ir drabužių.

1959 metų rugsėjį nuėjau mokytis į Skotoprogono pradžios mokyklą. Per tuos metus rusiškai jau mokėjau gerai, tad bėdų nebuvo. Mokslas sekėsi. Kartą atėjo mokytoja, išdalijo popieriaus lapus ir pradėjome rašyti diktantą. Jis buvo neilgas, tik keli sakiniai. Visus lapus surinko ir netrukus mums pranešė, kad tapome pionieriais. Pasirodo, tai nebuvo diktantas, o mums diktavo prašymus stoti į pionierių organizaciją. Klasėje buvome tik keli lietuviukai tremtiniai, tad nežinau, kaip mus į pionierius priėmė. Teko girdėti, kad kitose vietovėse tarp pionierių tremtinių nebuvo. O mums nereikėjo nei tėvų sutikimo, net nepasakė, kokiu tikslu rašėme „diktantą“. Užtat visi gavome kaklaraiščius, išmokė saliutuoti, duoti priesaiką, kad būsime ištikimi Lenino ir Stalinio siekiams, padėsime seneliams, mylėsime sovietinę „tėvynę“.

Mamos teismas ir bausmė

Vietiniai iš pradžių bijojo tremtinių, nes jiems buvo įsakyta su mumis nebendrauti – esame „banditai“, „liaudies priešai“. Tačiau nieko panašaus mumyse nepamatė: buvome darbštūs, pareigingi, prižiūrėjome vaikus. Iš mūsų barako ir kiemo skambėjo dainos! Vakarais po darbo susirinkdavome giedoti gegužinių maldų. Mama turėjo gražų balsą ir vesdavo litanijas. Vietiniai suprato, kad esame tokie patys, kaip jie, tik nelaimingesni. Netrukus pradėjo belstis į mūsų barako duris – atėjo susipažinti. Pamatę, kad mama turi siuvamąją mašiną ir siuva drabužius, paprašė, kad pasiūtų ir jiems. Už darbą žadėjo atsilyginti, tačiau mama prašė iš jų tik bulvių. Buvo 1949 metų pavasaris. Iš bulvių išpjaustėme akutes ir jas pasodinome į prie barako esančią niekieno nenaudojamą žemę. Visų nuostabai, rudenį nuėmėme labai gražų derlių. Mama prie miško iškasė duobę, paklojo į ją šieno, skudurų ir padarė kapčių bulvėms laikyti.

Grįžtantiems iš darbo miške tremtiniams prižiūrėtojai leido parsinešti rąstą. Tad greitai turėjome jų krūvelę. Žmonės sugalvojo statyti naują baraką.

Buvo 1949 metų ruduo. Kartą mamai pakilo aukšta temperatūra, į darbą eiti negalėjo. Tą dieną, kai mūsų atėjo patikrinti bjaurusis prižiūrėtojas, mama siuvo ir apmezginėjo tinklelį nuo mašalų. Valdžios žmogus, tai pamatęs, įsakė mamai pasiūti tinklelį ir jam. Mama drąsiai rėžė: „Tu Stalino paprašyk, tegu jis tau pasiuva...“ Šis nustėro, pradėjo rėkti, apie nutikimą parašė raportą. Mamą suėmė ir nuteisė. Aš likau barake su svetimais žmonėmis, kurie mane globojo, ypač Rudvilis. Prieš išvedama ji man liepė apie bulvių „kapčių“ niekam nesakyti, bet kasdien iš jo pasiimti po bulvę ir suvalgyti žalią.

Mamą nuteisė vienus metus kalėti, o aš kasdien valgiau tas bulves. Nors man tebuvo dešimt metų, tačiau mokėjau iš žolių išsivirti sriubos, gaudavau kasdien ir po gabalėlį duonos... Mama pakliuvo į kriminalinių nusikaltėlių lagerį, bijojo dėl savo gyvybės. Laimei, pasisiūlė lagerio prižiūrėtojoms ką nors pasiūti. Tad priglaudė kažkokioje patalpoje ją vieną, ir ji ten siuvo. Po devynių mėnesių už gerą elgesį ją paleido.

Beje, kai sugrįžo į Skotoprogoną, susitikusi manęs nepažino – buvau juodomis įkritusiomis akiduobėmis, išbadėjusi ir vos bepaėjau. Reikėjo daug laiko, kad atsigaučiau...

Parengė Stanislovas ABROMAVIČIUS

Sibiro draugės: Onutė Brazytė, Vanda Teresė Kontrimaitė ir Elena Kulbokaitė, 1949 metai

Vandos Teresės ir jos mamos nuotrauka, siųsta tėveliui, 1950 metai

Vincenta Kontrimienė su dukrele Vanda Terese ir kaimynais Elena Čiuvinskiene bei Jonu Didžiuliu, 1949 metai

Tėvynės labui paskyręs gyvenimą

1939 metais sovietų okupantai tikėjosi rasti Lietuvą varganą, beraštę, kokią jie paliko po karo su bolševikais 1919–1920 metais. Pamatė kitokią Lietuvą ir jau tada pavadino „mažąja Europa“. Mūsų intelektinis, kultūros lygis ir buitis pranoko sovietinės Rusijos. Mano mama pasakojo, kad jų karininkų žmonos apatinius baltinius supainiodavo su baliaus suknelėmis. Tauta krūptelėjo, kai sovietai, padedami vietinių kolaborantų, ėmė naikinti nepriklausomą valstybę: masiniai suėmimai, mirties bausmės ir žiaurus 1941-ųjų „juodojo birželio“ trėmimas. Į visa tai atsakas – Birželio 23 dienos sukilimas ir Lietuvos laikinosios vyriausybės sudarymas.

Visa tai matė ir girdėjo Juodbūdžio kaime, Veiverių valsčiuje, gražiai gyvenanti Simano Lukšos šeima, kuri buvo tipinis Lietuvos nepriklausomybės kūdikis. Pažangių pažiūrų tėvas Simanas buvo patyręs nemaža vargo: karo metu buvo sudegęs ūkis, anksti mirė pirmoji žmona, palikusi tris vaikus. Simanas vykusiai vedė antrą kartą. Labai darbšti, sąžininga, mylinti ir pamaldi Ona tapo šeimos siela, pagimdžiusi keturis klasikinio grožio tvirtus vyrus. Vaikai augo meilėje, santarvėje ir bažnyčios globoje. Kadangi darbai darbus vijo, nebuvo kada laidokauti. Man teko lankytis Lukšų ūkyje, tiesa, labai nualintame sovietmečio. Dideli pastatai, erdvus kiemas, puikus sodas – jautėsi, kad šeimininkai turėjo plačius užmojus. Numatymai buvo gražūs: vyriausiasis Vincas liksiąs ūkio įpėdiniu, kiti keturi sūnūs sieks mokslo. Taip ir buvo, visi baigė gimnaziją, vėliau aukštojo mokslo siekė Vytauto Didžiojo universitete. Diplomus įteikti sutrukdė antroji sovietų okupacija.

Labai simboliška – mylinčios motinos palaiminti, sutikus tėvui, visi keturi sūnūs nedvejodami išėjo į partizaninį karą – Geležinio Vilko rinktinę ir tapo: Jurgiu-Piršliu, Juozu-Vyčiu, Juodžiu, Skirmantu, Skrajūnu, Daumantu, Antanu-Arūnu ir Stasiu-Juodvarniu. O galėjo pasitraukti į Vakarus. Lukšų šeima įkūnijo visas gerąsias Lietuvos pasipriešinimo okupacijoms savybes: pasišventimą, ištikimybę ir aukojimąsi Tėvynės laisvės vardan. Apie tokius idealistus didvyrius Kęstučio apygardos vadas Visvydas rašė: „Dauguma lietuvių per daug mylėjo savo laukus, savo gimtuosius namus, kad būtų ryžęsi juos palikti. Su savo kraštu juos siejo tokie dvasiniai saitai, kurie buvo stipresni už pavojų gyvybei. Tai kelia ypatingą pasididžiavimą mūsų mokyklų ikikarine edukacine ir švietimo sistema, tautiniu katalikišku auklėjimu šeimose. Šia dvasia išauklėti dešimtys tūkstančių jaunuolių aukojosi Tėvynės labui.“

Ryškiu pavyzdžiu yra tragiško likimo partizanų Lukšų šeima. Pirmas kulkosvaidžio serijos netoli namų, rugių lauke, nuskinamas Jurgis, jo kūnas stribų išniekinamas Veiveriuose. Tėvas Simanas žiauriai sumušamas stribų, neišlaiko, netenka nuovokos ir po kelių mėnesių miršta kankinio mirtimi. Į Sibirą ištremiamas Vincas. Dengdamas bendražygius partizanus prie kulkosvaidžio su draugu žūva Stasys. Juozas Lukša, vienas žymiausių ir narsiausių Lietuvos partizanų vadų, nutiesęs ryšių kelius su Vakarais, parašęs knygą „Partizanai už geležinės uždangos“, kaip dokumentą apie vykdomą sovietų terorą okupuotoje Lietuvoje, žuvo 1951 metų rugsėjo 4 dieną, išduotas pasaloje netoli Garliavos, prie Pabartupio. Motina paliko savo namus ir kelerius metus klaidžiojo per svetimus.

Matyt, Aukščiausiasis lėmė, kad iš brolių partizanų liktų gyvas Antanas Lukša ir perduotų pasipriešinimo okupacijai kovų istorinę atmintį ateinančioms kartoms. Nors visą laiką, kai platino antisovietinę spaudą, slapstėsi, partizanavo ir dalyvavo kautynėse, vadovybės pavedimu dirbo Žaslių vidurinės mokyklos direktoriumi, buvo žvalgas ir palaikė ryšius su partizanais bei broliu Juozu-Skirmantu, ypač atskleidžiant agentą J. Markulį-„Erelį“, po to vėl partizanavo, buvo Tauro apygardos štabo Ryšių skyriaus viršininkas, organizavo Tauro ir Žemaitijos partizanų apygardų vadų susitikimą, traukėsi iš pasalos – balansavo tarp suėmimo ir žūties. Vis tik 1947 metų birželio 12 dieną buvo suimtas, kalėjime žiauriai kankintas, ypač Kaplano. Padėjo išgyventi tvirtas, nepalenkiamas charakteris.

Karinis tribunolas nuteisė 25 metams lagerio ir 5 metams tremties. Praėjo Vorkutos, Kolymos ir Taišeto lagerių golgotą. Išliko gyvas, nors ėjo Pečioros pasmerktųjų mirti keliu.

Nuo Atgimimo pradžios, kai dalyvavau daugelyje Lietuvos Sąjūdžio ir politinių kalinių ir tremtinių Nepriklausomybės atkūrimo akcijų, mane patraukė Antano Lukšos asmenybė. Tada giliau pažinau Lukšų šeimos istoriją, juo labiau kad Veiverių mokytojų seminariją buvo baigęs mano senelis Petras Dumčius ir du dėdės – Vaclovas ir Steponas. Mus jungė bendra bičiulystė su Lietuvos Atgimimo šauliu, mano kolega chirurgu prof. Alfredu Smailiu. Jungė darbas buvusių politinių kalinių ir tremtinių klube „Tremtinys“.

1989 metų spalio 21 dieną Vytauto Didžiojo universiteto rūmuose buvo įkurta Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga (LPKTS), kurios pirmuoju valdybos pirmininku išrinktas Antanas Lukša, 1994 metų liepos 16 dieną ji tapo politine organizacija. 1996 metais LPKTS pirmininku išrinktas Antanas Lukša.

(keliama į 7 psl.)

Antanas Lukša LPKTS suvažiavime 2015 metais

Antanas Lukša (kairėje) sąskrydyje „Su Lietuva širdy“ Ariogaloje, 2014 metais

Jonavoje pagerbtas Laisvės kovotojų ir tremtinių atminimas

Saulėtą ir šiltą gegužės 20-ąją Jonavoje buvo paminėta Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės diena. Tremtiniams ši diena buvo neeilinė – šiais metais minimos 1948-ųjų metų trėmimo 70-osios metinės. Pagerbti žuvusius partizanus, prie jų atminimui skirto memorialo, nešini žvakutėmis ir gėlėmis, susirinko tremtiniai, Tėvynės sąjungos–Lietuvos krikščionių demokratų Jonavos skyriaus nariai, jaunieji šauliai, skautai ir kiti šiai dienai neabejingi jonaviečiai. Žuvusieji buvo pagerbti tylos minute, jų atminimui sukalbėta malda. Apie 1948-ųjų metų tremtį susirinkusiems prie memorialo kalbėjo LPKTS Jonavos filialo įkūrėja ir ilgametė pirmininkė Veronika Gabužienė. Savo mintimis apie tremtį, partizanus ir šios datos reikšmę pasidalino TS–LKD Jonavos skyriaus pirmininkas Gintas Jasiulionis. Susirinkusiems į minėjimą žodį tarė ir Jonavos šaulių 211 kuopos vado pavaduotojas Egidijus Živaitis. Vėliau Šv. apaštalo Jokūbo bažnyčioje buvo aukojamos šv. Mišios, po kurių minėjimas persikėlė į Jonavos krašto muziejų. Muziejuje, sugiedoję Lietuvos himną, buvę tremtiniai dalijosi prisiminimais ir išgyvenimais, patirtais tremtyje, buvusių politinių kalinių ir tremtinių choras „Viltis“ dainavo tremtinių sukurtas dainas, deklamavo eiles. Taip pat buvo galima pasižiūrėti išlikusių tremties nuotraukų parodą.

Dovilė SURVILAITĖ

Dešinėje – Veronika Gabužienė

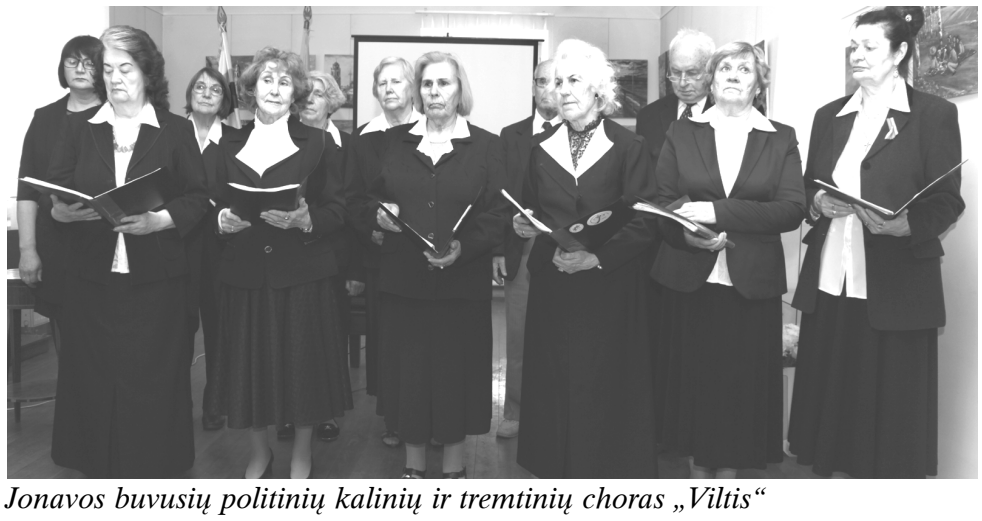

Jonavos buvusių politinių kalinių ir tremtinių choras „Viltis“

Tėvynės labui paskyręs gyvenimą

(atkelta iš 6 psl.)

Antanas Lukša – neeilinė asmenybė, kilusi iš sąmoningiausios tautos dalies, be kompromisų kovojęs kaip ir jo broliai ir bendražygiai už Lietuvos laisvę. Apie tokius ąžuolus būrėmės, kad taikiomis masinėmis akcijomis iškovotume Kovo 11-ąją ir priverstume pasitraukti sovietų armiją iš Lietuvos. Šiuo istoriniu laikotarpiu buvusių politinių kalinių ir tremtinių indėlis – milžiniškas.

Antanas – patraukli asmenybė – paprastas, savas, tvirtas dvasia ir kūnu, gražia vyriška išvaizda, turėjo oratoriaus gebėjimų, visus uždegdavo kalbėdamas susibūrimuose („Laikom frontą!“) ir visada pradėdavo giedoti Lietuvos himną. Atgimimo istorijai liks partizanų ansamblis „Girių aidas“, kuriame visą laiką dainavo Antanas, ir jo galingu baritonu išpildomos dainos „Lietuvos partizanai“, „Laiškas motinai“ ir kitos.

Antanas Lukša buvo labai darbingas ir aktyvus kūrėjas, daugybės darbų ir renginių organizatorius – jis vienas iš įkvėpėjų kasmetinių Laisvės kovotojų, tremtinių ir politinių kalinių sąskrydžių Ariogaloje, iškart palaikė idėją LPKTS jaunesniosios kartos sąskrydžiui Kreivakiškyje. Įamžindamas Lietuvos partizaninį karą, kartu ir savo brolių ir tėvų atminimą, Antanas bendradarbiavo Vytautui V. Landsbergiui statant dokumentinį filmą „Baladė apie Daumantą“, Jonui Vaitkui – vaidybinį-dokumentinį filmą „Vienui vieni“, švedui Jonui Ohmanui ir Vincui Sruoginiui kuriant užsienio žiūrovui skirtą dokumentinį filmą „Nematomas frontas“. Iš šalies jį stebint ir bendraujant man, kaip gydytojui, susidarydavo įspūdis, kad įtemptas darbas tarsi palaiko jo sveikatą ir tonusą, tokiu būdu pratęsia ilgaamžiškumą. Bet būdinga ir tai, kad jis daugiau rūpinosi kitais, artimaisiais nei savo sveikata.

Turiu pabrėžti, kad Antanas Lukša buvo nepaprastai tolerantiškas savo draugams ir bendražygiams. Draugavo su tokiomis asmenybėmis kaip prof. Alfredas Smailys, Atgimimo idealų skelbėjas. Beje, su Antanu Lukša Sąjūdžio laikais apgynėme profesorių nuo politinių oponentų šmeižto, neva jis jaunystėje išdavęs tėviškėje veikusius partizanus. Tai mums asmeniškai paneigė Povilas Pečiulaitis-Lakštingala, vienas iš nedaugelio likusių gyvų to krašto partizanų, dažnai lankęsis Smailių šeimoje iki jų ištrėmimo. Alfredas tuo metu mokėsi Maskvoje. Antanas nuoširdžiai bičiuliavosi su pirmuoju atkurtos Lietuvos kariuomenės kapelionu ats. mjr. Alfonsu Bulota ir daugeliu žymių politikų, kultūros ir visuomenės veikėjų, neabejingų Lietuvos ateičiai. Visada buvo santarvėje su savo komanda, aplinka, LPKTS filialais.

Tik grįžęs iš lagerio tapo visų artimųjų ir giminaičių parama ir paguoda. Sukūrė gražią šeimą su Eugenija, labai rūpinosi jos sveikata. Išaugino du vaikus – Dalią ir Kęstutį, kurie yra aktyvūs Lietuvos patriotai, tėvo pagalbininkai ir rėmėjai.

Šįmet mūsų mielam ir gerbiamam Antanui būtų suėję 95-eri...

Prof. Arimantas DUMČIUS

Skelbimai

Gegužės 26 d. (šeštadienį) Plungės r. Žlibinų sen. Purvaičių k. Končių sodyboje įvyks Žemaitijos regiono tremtinių sąskrydis „Lietuva mano širdyje“, skirtas Lietuvos nepriklausomybės šimtmečiui, 1948-ųjų metų trėmimo 70-mečiui ir tremtinių organizacijos įsikūrimo 30-mečiui.

12 val. šv. Mišios. Giedos Plungės kultūros centro tremtinių ir politinių kalinių mišrus choras „Tėvynės ilgesys“.

13 val. svečių pristatymas ir sveikinimai.

13.30 val. šventinis koncertas. Dalyvaus Kretingos, Mažeikių, Plungės tremtinių ir politinių kalinių mišrūs chorai, Plungės kultūros centro vaikų šokių kolektyvas „Žirginėliai“, Žlibinų kultūros centro vokalinis ansamblis „Melodija“ ir kaimo kapela „Rėviena“.

Vyks susitikimas su „Misija Sibiras“ dalyviais, skautų ir jaunųjų šaulių organizuojami sportiniai žaidimai.

Organizatorius LPKTB Plungės filialas; partneriai: Plungės kultūros centras, Žlibinų kultūros centras ir seniūnija.

Gegužės 26 d. (šeštadienį) Panevėžio r. Berčiūnuose rengiamas Krasnojarsko krašto Partizansko rajono tremtinių susitikimas. **13 val.** šv. Mišios Berčiūnų bažnyčioje. Po jų – popietė. Maloniai kviečiame dalyvauti. Teirautis tel. 8 682 52418.

Gegužės 26 d. (šeštadienį) 11 val. Panevėžio Kristaus karaliaus katedroje bus aukojamos šv. Mišios už 1948 m. tremtinius. Po jų vyks trėmimo 70-mečio minėjimas. Kviečiame dalyvauti.

Birželio 16 d. (šeštadienį) Šilalėje vyks XIV respublikinė politinių kalinių ir tremtinių dainų ir poezijos šventė **„Leiskit į tėvynę“**. **12 val.** šv. Mišios už gyvus ir mirusius politinius kalinius ir tremtinius Šilalės miesto Lietuvos partizanų kapinėse (Šilo ir Nepriklausomybės gatvių sankryža). **13 val.** šventės dalyvių eisena į Šilalės miesto pušyno estradą. **14 val.** dainų ir poezijos šventė „Leiskit į tėvynę“ Šilalės miesto pušyno estradoje.

Dalyvaus 31 buvusių tremtinių ir politinių kalinių choras iš visos Lietuvos, Lietuvos kariuomenės Karinių jūrų pajėgų pučiamųjų orkestras, operos solistas Liudas Mikalauskas, Šilalės rajono savivaldybės kultūros centro liaudiškų šokių kolektyvai „Mainytinis“, „Laukiva“, „Kadagys“. Šventės vedėja Virginija Kochanskytė.

Organizatoriai: Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, Šilalės rajono savivaldybė. Rengėjas Šilalės rajono savivaldybės kultūros centras.

Dėmesio!

Kitas „Tremtinio“ numeris išeis birželio 8 dieną.

Užjaučiame

Nuoširdžiai užjaučiame buvusį filialo pirmininką Vytautą Kaziulionį dėl žmonos Janinos mirties.

LPKTS Varėnos filialas, LPKTS valdyba

Ilsėkitės ramybėje

Juozapa Katkutė-Giniūnienė
1929–2018

Gimė Plungės r. Platelių miestelyje. Mokėsi Platelių progimnazijoje. Brolis Kazimieras buvo partizanas. Tėvas 1941 m. nukankintas Rainiuose, mama įkalinta Klaipėdos kalėjime. 1948 m. Juozapa su broliu Evaristu ir seserimis Adele ir Genute ištremta į Tomsko sr. Traiskio r. Igarkovos k. Dirbo miško darbus, rūpinosi nepilnamečiais broliu ir seserimis. 1954 m. ištekėjo už to paties likimo draugo Bronislovo. Į Lietuvą grįžo 1957 m. su dvimete dukryte Virginija. Gyveno Vilniuje, Simne, vėliau persikėlė į Plungę. Dirbo vaikų darželyje auklėtojos padėjėja. Su vyru užaugino dvi dukteris. Prasidėjus Atgimimui aktyviai įsijungė į Sąjūdžio veiklą, buvo aktyvi tremtinių organizacijos narė, kartu su vyru dainavo buvusių tremtinių chore „Tėvynės ilgesys“.

Palaidota Plungės Jovaišiškės kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukteris Virginiją ir Rasą, jų šeimas, gimines.

LPKTB Plungės filialas, choras „Tėvynės ilgesys“

Bronius Bickus
1934–2018

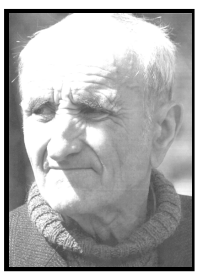

Gimė Kupiškio r. Totorių k. ūkininkų šeimoje. Vyresnį brolį partizanų ryšininką Antaną nužudė stribai, o Bronių kartu su tėvais 1948 m. ištrėmė į Irkutsko sr. Paaugliui teko nelengvi miško darbai. Mirė tėvas. Tik 1956 m. jam kartu su motina buvo leista grįžti į Lietuvą. Dirbo kolūkyje elektriku. Būdamas meninės prigimties kūrė dailės dirbinius iš medžio, metalo ir betono. Jie puošia ne tik sodybą, bet ir Skapiškio miestelį.

Artimieji

Dalia Striaukaitė
1937–2018

Gimė Eržvilko apylinkėje ūkininkų šeimoje. Augo dvi seserys ir du broliai. 1951 m. šeimą ištrėmė į Krasnojarsko kr. Nazarovsko r. Dirbti kolūkyje įvairius darbus. Po 8 metų grįžo į Jurbarko r. Šimkaičių apyl. Šilkalnio k. Dirbo pardavėja.

Palaidota Eržvilko kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame brolio šeimą ir artimuosius

LPKTS Jurbarko filialas

Antanas Girdžius
1950–2018

Gimė Jurbarko r. Kalnėnų k. septynis vaikus auginusioje šeimoje. 1951 m. šeima ištremta į Krasnojarsko kr. Nazarovsko r. Ten baigė mokyklą įgijo vairuotojo specialybę. Grįžęs į Lietuvą dirbo Jurbarko autotransporto įmonėje vairuotoju. Vedė, užaugino dukterį ir sūnų. Buvo aktyvus LPKTS Jurbarko filialo valdybos narys. Netekome draugiško, pareigingo bendražygio, o šeima mylinčio tėčio, vyro.

Palaidotas Jurbarko kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną Elzbietą, dukters Linutės, sūnaus Nerijaus šeimas, seserį, brolį ir artimuosius.

LPKTS Jurbarko filialas

Kęstutis Blažaitis
1934–2018

Gimė Vilkaviškio r. Obšrūtų k. ūkininkų šeimoje, auginusioje dvi dukteris ir du sūnus. 1948 m. šeima ištremta į Krasnojarsko kr. N. Ingašinsko r. Zavadovkos miško ūkį. Dirbo miško sakintoju. Grįžo į Lietuvą, savo tėviškę. Buvo aktyvus LPKTS Vilkaviškio filialo narys, dalyvavęs buvusių tremtinių renginiuose, sueigose.

Palaidotas Alksnėnų kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame seserį ir brolį.

LPKTS Vilkaviškio filialas

Tremtinys
ISSN 2029-509X

www.lpkts.lt

Redaktorė **Jolita Navickienė**
Redakcija: **Audronė Kaminskienė, Vesta Milerienė**

Adresas: **Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,**
Tel. **(8 37) 323 204**
El. p. **tremtinys.redakcija@gmail.com**

Leidėjas **Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga**

Įmonės kodas **300032645**
Ats. sąsk. **Nr. LT18 7044 0600 0425 8365**
AB „SEB“ bankas

Spausdino **spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas**

2 spaudos lankai
Tiražas 1720 egz.

Kaina 0,61 euro

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Redakcija pasilieka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.

Lietuvos partizanų lobiai

Dar kovo mėnesį Marijampolės kraštotyros muziejaus elektroninio pašto dėžutėje atsirado intriguojantis laiškas, kuriame nebuvo nieko, tik adresanto kontaktiniai duomenys bei nelabai kokybiškos dviejų dokumentų nuotraukos. Lakoniška žinutė sudomino mus, Tauro apygardos partizanų ir tremties muziejaus darbuotojus, tad suskubome ieškoti galimybių pamatyti originalus. Neatidėliodami susiorganizavome trumpą ekspediciją į Girinių Šunkarių kaimą (netoliese yra ir Laukiniai Šunkariai). Ten susitikome su ilgamečiais kaimo gyventojais Albinu ir Justina Gaižauskais, kurie dar prisiminė partizanus, jų vadus, pasiaukojamą kovą. Po įdomių pokalbių mūsų šeimininkai parodė ir tuodu dokumentus. Ilgametis muziejininkas Algimantas Lelešius iškart konstatavo: „Tokių mes dar neturime“, o ponas ir ponia Gaižauskai sutiko juos dovanoti su sąlyga, jog šios popieriaus skiautelės bus amžinai saugomos ir prižiūrimos Tauro apygardos partizanų ir tremties muziejuje. Tad pasirašę perdavimo/priėmimo aktus ir žadėdami dar susitikti palinkėjome vieni kitiems labų dienų.

Ką galime pasakyti, patyrinėję įgytus artefaktus ir sulyginę juos su kita medžiaga?

Didžioji dauguma kaimo gyventojų, kiek išgalėjo, visaip rėmė Laisvės kovotojus. Be jų paramos ginkluotas pasipriešinimas okupantams greitai būtų nuslopintas. Viena iš nepaliaujamų pokario metų trėmimų užmačių ir buvo pakirsti ginkluotojo pasipriešinimo materialinę ir moralinę paramą Lietuvos kaimuose.

Partizanų vadovybė, gaudama gyventojų paramą ir vertindama jų auką, elgėsi socialiai ir teisiškai sąžiningai: gyventojai už paaukotus maisto produktus ar kitokią materialią paramą gaudavo tam tikrus kvitus. Tai buvo teisiškai gerai parengti dokumentai atspausdinti rašomąja mašinėle su kvito data, numeriu, buvo įvardyta kokių ir kiek maisto produktų gauta, yra įrašai su aukotojo vardu bei pavarde, įrašyta ir gyvenamoji vieta; taip pat tokiuose dokumentuose slapyvardžiu pasirašydavęs ir būrio vadas, būdavo uždedamas rinktinės vado antspaudas. Tokie dokumentai iš esmės buvo reikalingi tam, jog iškovojus nepriklausomybę valstybė galėtų kompensuoti aukojusiųjų išlaidas. Deja, partizaninis pasipriešinimas, kuris truko net apie dešimtį metų, buvo nuslopintas, o okupacija tęsėsi dar keletą dešimtmečių.

Albino Gaižausko ir Justinos Gaižauskienės perduotuose kvituose matosi, jog juos 1949 metais Tauro apygardos Žalgirio rinktinės Ūkio skyriaus atstovas, būrio vadas Beržas įteikė J. Gaižauskienės tėvui Juozui Jakščiui. Pasiaiškinome ir vado Beržo istoriją. Jis – Petras Jurkšaitis, gimęs 1922 metais tarp Kuro/Kurynės ir Šlekynės kaimų (Lekėčių valsčius, Šakių apskritis). Žuvęs 1951 metų gegužės 21 dieną Rūdšilio miške, slėptuvėje prie Lekėčių. Kartu su juo Amžinybėn išėjo ir garsus žurnalistas Julijonas Būtėnas-Strėvė.

Džiaugiamės, kad žmonės, vis dar randantys kad ir savo apimtimi nelabai didelius, tačiau svarbumu milžiniškus lobius, pasielgia kaip tikri Lietuvos patriotai, tokiu būdu tapdami herojais ir pavyzdžiu ateities kartoms. Šiais jubiliejiniais metais tai dar pirmasis dokumentų radinys. Pernai buvo du, gerokai didesni ir gerokai prasčiau išlikę, mat vienas lobis buvo surastas dirbamuose laukuose. Dokumentai buvo užkonservuoti metaliniame bidone, kuris laikui bėgant ėmė rūdyti, o drėgmė ir kitos gamtinės sąlygos stipriai pažeidė popierių, rašalą ir fotoemulsiją. Kitas radinys, surastas Marijampolėje, stikliniame inde, kurį aptiko statybininkai, ardydami seno medinio namo sienojus ir pamatus, čia gamtos sąlygos taip pat gerokai apsunkino dokumentų išsaugojimo galimybes, tad abiem atvejais be profesionalių restauratorių nebuvo įmanoma apsieiti. Radiniai buvo perduoti Lietuvos ypatingajam archyvui, tikimasi, jog restauravimo darbai bus baigti apie 2019 metus.

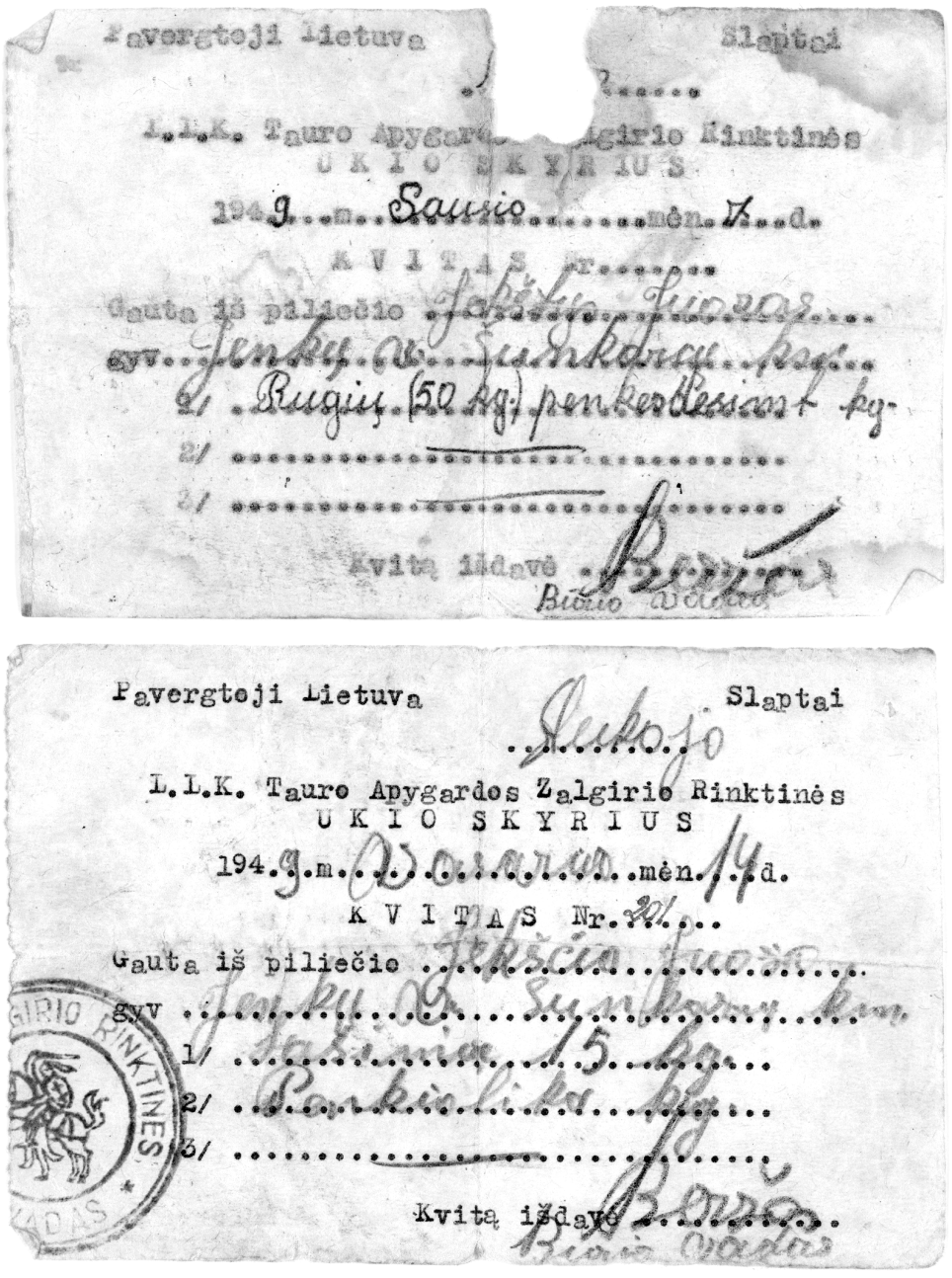

Pavergtoji Lietuva — Slaptai

L.L.K. Tauro Apygardos Žalgirio Rinktinės
ŪKIO SKYRIUS

194 9 m. Sausio mėn. 7 d.

KVITAS Nr. ...

Gauta iš piliečio Jakščio Juozo

gyv. Jenkų k. Šunkarių kaim.

1/ Rugių (50 kg.) penkerdešimt kg.

2/ .....

3/ .....

Kvitą išdavė Beržas
Būrio vadas

Pavergtoji Lietuva — Slaptai

L.L.K. Tauro Apygardos Žalgirio Rinktinės
ŪKIO SKYRIUS

194 9 m. Vasario mėn. 14 d.

KVITAS Nr. 20

Gauta iš piliečio Jakščio Juozo

gyv. Jenkų k. Šunkarių kaim.

1/ Kažiena 15 kg.

2/ Bulvių 1 kg.

3/ .....

Kvitą išdavė Beržas
Būrio vadas

Linkime turiningai praleisti visus likusius jubiliejinius 2018-uosius, saulėtos ateinančios vasaros, taip pat kviečiame aplankyti Tauro apygardos partizanų ir tremties muziejų. Iki susitikimų!

Algimantas LELEŠIUS,
Laurynas BERNOTAS

Gyvosios istorijos pamokos Bakaloriškėse

Atkurtos Lietuvos 100-osioms metinėms skirti renginiai vyksta ne tik didesniuose miestuose, bet ir mažuose miesteliuose bei kaimuose. Prasmingas ir turiningas minėjimas, skirtas Lietuvos šimtmečiui, vyko ir nedideliame, atokiame Trakų rajono Bakaloriškių kaimelyje.

Šis kaimas ryškiai įėjęs į Lietuvos istoriją. 1944 metų balandžio 12-ąją, antrąją Velykų dieną, Bakaloriškės buvo sudegintos raudonųjų partizanų (iš 44 sodybų liko tik keturios). Minint kaimo sudeginimo 70-metį, 2014 metais buvusių bakaloriškiečių Gintauto ir Vlado Kleinotų iniciatyva buvo pastatytas paminklinis akmuo, o 2017-aisiais čia iškilo paties V. Kleinoto pagamintas kryžius žuvusiems už Lietuvos laisvę.

Renginio iniciatorius druskininkietis V. Kleinotas susirinkusiuosius trumpai supažindino su tragiška kaimo istorija.

Įdomiai ir prasmingai kalbėjo buvusi bakaloriškietė, vyriausioji šių įvykių liudininkė, 94-uosius metus įpusėjusi kaunietė Ona Karužaitė-Gliebienė: „Susirinkome, kad prisimintume buvusius savo vargus – okupaciją, partizaninę kovą už Lietuvos laisvę, tremtis ir netektis. Viskas mūsų atmintyje gyva. Mūsų kaimas patyrė baisiausią tragediją. 1944 metų antrąją Velykų dieną jis tapo aukuru, dūmai siekė net debesis. O jau po kelių valandų tik kaminai bylojo, kad čia gyveno žmonės. Iki šiol nežinome, kuo mes nusikaltome. Gal tuo, kad mylėjome savo kraštą?“

Danutė Gliebaitė-Tamulionienė, gyvenanti Druskininkuose, prisiminė skaudžią savo brolio partizano Alberto Gliebaus netektį. „Čia mano tėviškė, čia žuvo mano brolis. Čia man labai malonu ir miela atvažiuoti“, – su ašaromis akyse sakė ji.

Susirinkusieji buvo maloniai nustebinti, sužinoję, kad minėjimo išvakarėse Bakaloriškes aplankė Varėnos rajono Žilinų pagrindinės mokyklos mokiniai. Patriotiškai nusiteikę, su vėliavėlėmis 63 mokiniai ir 10 mokytojų pėsčiomis atėjo 8 kilometrus tam, kad susipažintų su savo krašto istorija, kad savo akimis pamatytų ir išgirstų gyvosios istorijos liudininkus. Prie paminklinio akmens, pastatyto minint kaimo sudeginimo 70-metį, juos pasitiko broliai G. ir V. Kleinotai, kurie papasakojo moksleiviams apie jų gimtinėje vykusius tragiškus įvykius.

Moksleiviai aplankė ir netoliese kryžkelėje pastatytą kryžių žuvusiems už Lietuvos laisvę. V. Kleinotas į Bakaloriškes atvežė mokiniams parodyti lietuviškų medalių kolekciją bei mokyklinį vadovėlį „Sakalėlis“, išleistą 1936 metais.

Žilinų pagrindinės mokyklos direktorė Aldona Vaitkevičienė pasakojo, kad vaikai į šį žygį ėjo noriai, jam iš anksto ruošėsi. „Mūsų mokykloje tai jau ne pirmas renginys, skirtas Lietuvos šimtmečiui. Šiai progai paminėti organizavome viktoriną apie Lietuvos istoriją, pasodinome 100 berželių“, – teigė direktorė. Ji pasidžiaugė, kad dar yra gyvų šios šiurpios tragedijos liudininkų ir linkėjo broliams Kleinotams, kad metų tėkmė nepaliestų jų jautrios širdies. „Dėkoju Aukščiausiajam, kad mus suvedė su šitais puikiais žmonėmis, kad galėjome pagerbti čia žuvusiuosius. Tokie susitikimai ugdo patriotinius jausmus, praturtina krašto istoriją“, – sakė A. Vaitkevičienė.

Onutė TREPUILAITĖ-VIRGINAVIČIENĖ

Žiliniškiai domisi V.Kleinoto medalių ir knygų parodėle